

SPIS TREŚCI

ROZDZIAŁ III – PRAWO (Dagmara Woźniakowska-Fajst, Witold Klaus)

1. Co to jest prawo?	10
• prawo • kodeks • sankcja • norma moralna, religijna, obyczajowa • system prawny • prawo stanowione, prawo zwyczajowe, prawo precedensowe • prawo religijne • szarjat • prawo naturalne	
2. Rodzaje prawa	17
• prawo cywilne • osoba prawna • czynności prawne • zasada swobody umów, równości stron, właściwości sądu cywilnego • prawo administracyjne • prawo pracy • prawo karne • zasada domniemania niewinności • prawo do obrony • przestępstwo • norma prawna • prawo międzynarodowe • cechy dobrego prawa	
3. System prawny RP	28
• hierarchia aktów prawnych • umowa międzynarodowa • ratyfikacja • ustawa • rozporządzenie • akt prawa miejscowego • delegacja ustawowa • zarządzenie	
4. Prawa człowieka	33
• prawa i wolności • historia praw człowieka • godność osobowa • godność osobista • prawa osobiste, polityczne, ekonomiczne, socjalne, kulturalne • wolność myśli, sumienia, wyznania, słowa • generacje praw człowieka • prawa dziecka	
5. Ochrona praw człowieka	44
• prawa proceduralne • krajowy i międzynarodowy system ochrony praw człowieka • podstawa prawna • skarga • sąd (trybunał) międzynarodowy • zbrodnie wojenne • ludobójstwo • organizacje społeczne w obronie praw człowieka • więzień sumienia • prawa człowieka w PRL	
6. Idziemy do sądu	55
• zasada niezawisłości • apolityczność sędziów • immunitet sędziowski • Krajowa Rada Sądownictwa • sąd rejonowy okręgowy, apelacyjny • Sąd Najwyższy • Prokuratura Krajowa • • prokurator generalny • wyrok • apelacja • kasacja • skład sędziowski • ławnik • pozwany/pozwana, powód/powódka • nieletni przed sądem	
7. Rzecznicy praw	66
• Rzecznik Praw Obywatelskich • skarga do RPO • Rzecznik Praw Dziecka • Rzecznik Praw Pacjenta • powiatowi rzecznicy konsumentów • Rzecznik Finansowy • rzecznicy praw ucznia	
8. Komu potrzebne jest prawo cywilne?	72
• prawo cywilne • prawo zobowiązaniowe • osoba fizyczna, zdolność prawna a zdolność do czynności prawnych • umowy w prawie cywilnym • przedstawicielstwo a pełnomocnictwo • zobowiązanie • prawo rzeczowe i spadkowe • prawo rodzinne • przebieg postępowania cywilnego	
9. Prawo administracyjne, czyli między obywatelem a urzędem	82
• prawo administracyjne • sądownictwo administracyjne • Naczelny Sąd Administracyjny • bezczynność • decyzja, postanowienie • akty administracyjne • przebieg postępowania administracyjnego • strona • wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy • odwołanie • zażalenie	

10. Prawo na co dzień	90
• gdzie szukać aktów prawnych • jak rozumieć przepisy prawa • klauzula generalna • pomoc prawna • notariusz • radca prawny • adwokat • instytucje udzielające nieodpłatnej pomocy prawnej	
11. Obywatel i obywatelka w urzędzie	96
• prawo do informacji publicznej • Biuletyn Informacji Publicznej • wnioski o dostęp do informacji publicznej • dokumenty w archiwach i urzędach • oryginał i odpis dokumentu • podania • biuro podawcze • PIT • e-administracja	

Rusz głową, czyli ćwiczenia i zadania

(Dagmara Woźniakowska-Fajst, Witold Klaus, Alicja Pacewicz)	107
--	------------

ROZDZIAŁ IV – ŚWIAT (Andrzej Waśkiewicz)

1. Mur runął	124
• upadek komunizmu • pierestrojka, głośność • „Jesień narodów” • odprężenie międzynarodowe • trzecia fala demokratyzacji • OBWE • Rada Europy • rozszerzenie Unii Europejskiej • Grupa Wyszehradzka • rozpad ZSRR • „rewolucja róż” w Gruzji • „pomarańczowa rewolucja” na Ukrainie • Rosja pod rządami Putina • rozpad Jugosławii i walki na Bałkanach • porozumienie z Dayton	
2. W poszukiwaniu systemu zbiorowego bezpieczeństwa	140
• ład międzynarodowy • zasada nienaruszalności granic i integralności terytorialnej państwa • suwerenność państwa • system bezpieczeństwa • spory, konflikty i wojny • Karta Narodów Zjednoczonych • wyspecjalizowane organizacje ONZ • pomoc humanitarna • supermocarstwo • akcja dyplomatyczna • operacja militarna • NATO • traktat waszyngtoński • pozaeuropejskie organizacje bezpieczeństwa i współpracy	
3. Wspólna Europa – wartości i prawa	155
• integracja europejska • Europejska Wspólnota Węgla i Stali • Europejska Wspólnota Gospodarcza • „ojcowie-założyciele” • Jednolity Akt Europejski • wspólny rynek • zasada pomocniczości (subsydiarności) • zasada solidarności • euroregion • traktat konstytucyjny • prawo wspólnotowe • porozumienie z Schengen • Agenda 2000 • euroentuzjaści i eurosceptycy	
4. Unia Europejska – jak to działa?	164
• najważniejsze instytucje Unii Europejskiej: Rada Europejska, Rada, Komisja Europejska, Parlament Europejski, Trybunał Sprawiedliwości • kompetencje i zasady działania • grupy polityczne w PE • unijne fundusze • wieloletnie ramy finansowe • budżet UE • najwięksi płatnicy netto i beneficjenci • obywatelstwo unijne • strefa euro • dylematy Unii • <i>brexit</i>	
5. Polska w Europie, Polska w świecie	173
• korzyści i koszty członkostwa w Unii • jak Polacy oceniają członkostwo w UE • relacje z sąsiadami • współpraca międzynarodowa i regionalna • emigracja polityczna i ekonomiczna • Polonia • zadania ambasad i konsulatów • listy uwierzytelniające • polska racja stanu • Europa federacyjna • Europa ojczyzn	

6.	Świat daleki od doskonałości	189
	• spór międzynarodowy, konflikt, wojna • separatyzm • wojna domowa • terroryzm – źródła i organizacje • fundamentalizm • globalna Północ i globalne Południe • skrajne ubóstwo na świecie • migranci i uchodźcy • Wysoki Komisarz ds. Uchodźców • pomoc humanitarna • broń masowego rażenia, chemiczna i biologiczna	
7.	Dylematy nowego tysiąclecia	205
	• globalizacja i jej wyzwania • światowy rynek gospodarczy • Davos • anty- i alterglobaliści • technokracja • społeczne skutki rozwoju nauki • cyfryzacja – szanse i zagrożenia • demokratyzacja we współczesnym świecie • spory moralne: kara śmierci, aborcja, eutanazja	
8.	Dobry klimat dla Ziemi	218
	• ochrona środowiska • ekosystem • skutki działalności człowieka • globalne ocieplenie • kurczenie się zasobów naturalnych • wymieranie gatunków roślin i zwierząt • zrównoważony rozwój • Europejski Zielony Ład • Młodzieżowy Strajk Klimatyczny • kobiety z globalnego Południa wobec zmian klimatycznych	
	Rusz głową, czyli ćwiczenia i zadania (Alicja Pacewicz)	228
	Słowniczek obywatelski	246
	Kalendarium: świat i Polska 1989–2019 (Tomasz Merta, Dorota Nawalany)	268
	Wybrane ogniska konfliktów w Europie i na świecie (Andrzej Waśkiewicz)	272
	Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej	277
	Wybrane projekty uczniowskie	
	Centrum Edukacji Obywatelskiej (Alicja Pacewicz)	312
	Wiedza o społeczeństwie – wymagania ogólne	314